

Alexandru Mirodan și revista "Minimum" - o istorie a prezentului

De Adrian Grauenfels

Exact la vârsta de 50 de ani dramaturgul și ziaristul Mirodan părăsește România ca să emigreze în Israel. Este anul 1977. La numai patru ani după războiul de Yom Kippur situația de aici era tulbură, pe plan politic, economic, militar. Israelul anexase Golanul și peninsula Sinai generând o nouă geografie și noi conflicte internaționale. În Eretz existau mulți imigranți din România care digerau cu greu limba ebraică, oameni avizi de știri și informații la zi accesibile în limba natală. Mirodan detectează potențialul ziaristicii de limbă română și în mod firesc continuă meseria pe care o practicase în România.

Zece ani mai târziu, la 1 aprilie 1987 apare primul număr al Revistei Minimum, cea care va deveni timp de 23 de ani lectura de căpătâi a intelectualității Românești din Israel. Cu 276 de numere mensuale, Minimum, departe de a fi o scriitură minimalistă așa cum o anunța numele, devine treptat un monument literar și cultural. Este o performanță în care o singură persoană produce, respiră și se contopește cu opera sa, practic unică în ziaristică.

Din culisele revistei, Mirodan menține legături cu personaje influente ale culturii evreiești ca de exemplu: Aharon Appelfeld, Nina Cassian, Geo Șerban, Soții Juster, Norman Manea, poetul Andrei Fischof. Publică pe Efraim Kishon, Carol Feldman, Leon Volovici, Dorel Dorian, Gabriel Liiceanu, Lucian Herscovici, Shaul Carmel etc., lista fiind inepuizabilă.

În ultimul număr, 276, cel de rămas bun de la Mirodan, datat aprilie 2010, colaboratoarea sa Sanda Peri scrie astfel:

"Minimum a fost o tribună pentru polemici, o scenă de relatări semnificative care ne interesează pe noi israelienii, noi cei din România, o revistă de opinie și atitudine." Gazeta era bazată pe mecanismul de a stârni interes, pe dreptul la replică. Revista era făcută aproape integral de Mirodan și de Sanda Peri. Îmi aduc aminte cum părinții mei așteptau cu interes apariția revistei,

lună de lună. Apreciam umorul, caricaturile și bășcălia pe care o făcea Mirodan de politicieni, corupție, ignoranță. Zoltan Terner despre Mirodan, citez: *"Nu era pasionat de abstract; ca și Goethe avea credoul "Caută viața și nu literatura", pe care o voia vie și palpabilă, era un sceptic înzestrat cu credințe limpezi și luminoase. Mirodan nu comenta, ci arăta cu degetul. Voia să știe ce e nou în "tribul" românesc. Nu agreea adjective. Era un luptător dublat de un visător".* Gina Alcalay despre Mirodan: *"Creația lui Mirodan a fost rezultatul talentului sau excepțional, vastitatea cunoștințelor sale în toate domeniile, a hărniciei, a seriozității, a muncii acerbe... fațete care nu se văd la prima vedere, umbrite de luciul peniței sale sprințare."*

Revista este sărbătorită la numărul 100, apoi la numărul 200. Mirodan, modest, repetă în toate aceste ocazii lozinca cu care deschisese numărul 1: *"Vrem să scoatem o revistă bună. Asta-i tot"*. Umorul lui este fin, delicat așa cum profesorul Paul Cornea de la Universitatea București relatează: *"La redacția unde lucram, Mirodan era cel mai talentat. Nimeni nu-l egala la viteza improvizării și-n naturalețea vioaie a stilului; era mereu proaspăt, entuziast, de un umor exploziv, glumeț, irezistibil. Maestru al calamburului "haios" cum zicem neacademic, adică hazos, năzdrăvan, sclipitor, cu o vervă a punerii în scenă, cu un efect contagios. Acum la numărul 200 al revistei, îl regăsesc prompt, spiritual, mereu disponibil, înțelept, plin de poftă de glumă, irreverent față de dogme, cu abilitatea de a surprinde și uimi"*.

Încet, încet, Minimum se impune ca un monument cultural, o frescă a vieții și a problematicii care frământă pe evreii români în integrarea lor în spațiul israelian. El produce o istorie a prezentului care glisează în timp. Un comentator special este regretatul Iosef Eugen Campus care scrie astfel: *"Eu am apărut în toate cele 200 de numere, timp de 16 ani. Minimum este un fenomen, un eveniment literar dacă ținem seama de condițiile în care apare presa de limbă română aici în Israel. Iar șeful Mirodan este un dramaturg strălucit, un umorist inteligent și fin. Un istoric și critic literar, un gazetar instinctiv care produce ceva excepțional. Îmi aduc aminte când a publicat cronica mea la "Timpul galben", Mirodan mă sună la telefon și îmi spune: Domnu' Campus, să știi că te atacă, te atacă serios, o să fie scandal! Și era o bucurie triumfătoare în glasul lui, a gazetarului care și-a atins scopul."*

În multe ocazii va lansa astfel de "bombe jurnalistice" care produc imediat rumori și reacții. Numărul din martie 2009: pe coperta revistei citim admonestarea: Alo, ProTV, să vă fie rușine! În interior vom găsi un articol la rubrica "La închiderea ediției" care condamnă o emisiune fascistă produsă de ProTV, la adresa războiului din Gaza.

Tot Televiziunea română, mai exact președintele Paul Everac, face rumori în Minimum - mai 1993. Mirodan publică integral un articol antisemit al șefului de la TV care emite pe 3 pagini aberații despre evrei, citat: *"Au antene nevăzute peste tot, propovăduiesc libertinajul distructiv, au un simț bănesc fără egal completat cu rapacitate și necruțare. De ce pot evreii să ne dezbină și să se joace cu sentimentele noastre? Este un popor care cu forța lui organizatoare va controla lumea luând partea leului"*. Aceste "articole conflictuale" îl sâcăie pe maestru care nu ezită să se lamenteze într-o recenzie făcută cărții lui Leon Volovici pe tema ideologiei și a antisemitismului, astfel:

"Ah ce subiect neplăcut, ah ce subiect iritant, ah ce subiect enervant, ah ce subiect inconfortabil..."

Dar Mirodan era înconjurat și de amici atenți.

Un alt mare ziarist, colaborator și prieten era I. Schechter care pune la cale o proiecție de filme, cu fragmente din *Celebrul 702* și din Șeful sectorului suflute, la Cinemateca din Ierusalim. Dar surpriza serii este apariția pe ecran a actorului Radu Beligan care i se adresează așa: *"Dragă Mirodan, Volovici a avut ideea să mă aducă și pe mine în casa ta. Sper să nu ai nevoie de un transplant de inimă; te rog să ascuți câteva pagini în care încerc să evoc miraculoasa noastră aventură."* Timp de lungi minute Beligan a descris ocaziile apariției sale în toate piesele lui Mirodan de la Ziariștii și până la Transplantarea inimii necunoscute. El deplânge despărțirea de Mirodan și evocă superba lor colaborare. Filmul se încheie cu aceste cuvinte: *"Eu nu am pierdut niciodată speranța că el mai lucrează în secret la o piesă care să ne aducă împreună, peste două decenii"*. Acest vis nu s-a realizat și Mirodan ne-a părăsit, în mod simbolic, în aceeași lună, aprilie, în anul 2010. Cu el s-a încheiat definitiv epoca de glorie a scrisului românesc în Israel. Regretat și mereu pomenit (mai recent de Roni Căciularu în cartea sa de amintiri și interviuri *"Cafea și fum de țigară"*) Mirodan a lăsat o moștenire culturală inegalată de publicațiile de gen care au urmat, unele încercând să-l imite și să-l mimeze chiar și cu numele, (evident fără succes). Pe coperta unui număr din 2007, Mirodan profetizează degingolarea morală pe care o resimțim azi. Citez:

"La mulți ani cititorilor pe 2007, fiți cu băgare de seama, deschideți ochii, nu vă mai lăsați îmbrobodiți de politicieni sau de tipii din mass-media care vor să vă împiedice a vedea realitatea".

Am luat în mână numărul 40, datat iulie 1990, atras de coperta ilustrată - un desen semnat de caricaturistul Matty, în care vedem un protestatar căscând plictisit. De gât are atârnată o placardă pe care scrie: *"Somnul rațiunii naște monștri"*, iar Mirodan adaugă pe margine: *"Acest desen are valoare universală, el se potrivește cu aberațiile de la noi, cu cele din România, cu cele de la Washington. Cu toate aberațiile care torturează gândirea noastră, biata, nefericită noastră gândire."*

Dar în interior... în interior găsim o oază de cultură și hedonism literar, gândită la redacția din strada Zamenhoff no 13. Scriau Adrian Zahareanu, M. Rudich, Itzhak Artzi despre situație, guvern, erau corespondențe din România, reportaje din lume, glume, rubrica *"Cartea"* ținută cu aplomb de Campus, o corespondență vastă între redacție și cititori, traduceri, cronici despre spectacole, cinema, concursuri literare, sport, pe scurt 80 de pagini pline de un har scriitoricesc irezistibil. Acest univers cultural a dispărut treptat, generația tână s-a adaptat și integrat culturii de limbă ebraică iar puținii vârstnici rămași cu condeiul în mână produc azi o literatură deconectată de media electronică și de realitatea în permanent clocot și schimbare.

Și totuși se fac eforturi de vitalizare. O prima întâlnire *"In memoriam Mirodan"* a fost organizată de AZOCLR și Editura SAGA la Casa scriitorilor din Tel Aviv ca un model al încercărilor noastre de a pomeni și a face cunoscute valoarea scrisului și a artei jurnalistice în Israelul modern. Vor urma și alte evenimente despre care vom anunța în viitor.